

©Borgis

1. Konferencja Naukowo-Szkoleniowa z cyklu „Racjonalna fitoterapia”, pt. „Aloes drzewiasty i jego zastosowanie we współczesnej medycynie”

Pierwsza Konferencja Naukowo-Szkoleniowa z cyklu „Racjonalna fitoterapia” z udziałem zaproszonych lekarzy z różnych regionów Polski odbyła się w dniach 24-25 maja 2014 r. w miejscowości Skrzynki k/Kórnik. Jej organizatorem była firma Phytopharm Klęka S.A., pod patronatem Sekcji Fitoterapii PTL. Spotkanie inaugurujące planowany cykl konferencji otworzyła i powitała gości szefowa marketingu Phytopharm Klęka S.A. – mgr Agnieszka Filipiak. Następnie prezes Jerzy Jambor zapoznał zebranych z programem konferencji, poświęconej jednej ze znanych nam roślin leczniczych – aloesowi drzewiastemu.

W części wykładowej pierwszego dnia wysłuchano dwóch wykładów. Pierwszy z nich, pt. „Znaczenie fitoterapii we współczesnej medycynie konwencjonalnej” wygłosił prof. Jerzy Woy-Wojciechowski – honorowy prezes SF-PTL. Na tle najważniejszych epokowych osiągnięć medycyny nakreślił on przełomowe wydarzenia i osoby związane z roślinami leczniczymi od najdawniejszych czasów. Rośliny towarzyszą nam, od kiedy istnieje ludzkość. Do celów leczniczych były one wykorzystywane przez kolejne cywilizacje począwszy od 6000 r. przed Chrystusem. Wynikiem przemysłów ówczesnych medyków i filozofów popartych wiedzą teoretyczną i praktyczną były liczne dzieła pisane. Jednym z nich jest *Materia Medica Dioscuridesa*, która zawiera opis 600 roślin, m.in. kopru, kminku. W czasach bardziej nam współczesnych, po okresie fascynacji lekiem syntetycznym i antybiotykami (koniec XIX, lata 50-60 XX wieku), ma miejsce powrót do fitoterapii. Dyscyplina ta z uwagi na niepowodzenia towarzyszące terapii lekiem konwencjonalnym zyskuje sobie coraz więcej zwolenników, także w środowisku medycznym. Lek roślinny zdobywa sobie popularność ze względu na stosunkowo niski koszt, możliwość długiego stosowania, dużą skuteczność, brak efektów ubocznych i przyjmowanie równoległe z chemioterapeutykami.

W kolejnym wystąpieniu pt. „Racjonalna fitoterapia” prezes J. Jambor zwrócił uwagę na pozytywne efekty związane z fascynacją syntezą chemiczną i nowoczesną analityką (w tym chromatografią). W ostatecznym efekcie umożliwiła ona poznanie szerokiego spektrum substancji znajdujących się w roślinach. Duże zasługi w zakresie badań nad lekiem roślinnym mają takie organizacje, jak powołana w 1979 r. w Niemczech Komisja E oraz ESCOP z udziałem od 3 lat reprezentanta Polski. Ich podstawowym zadaniem jest naukowa weryfikacja materiałów z zakresu fitochemii, farmakognozji i farmakologii, dotyczących surowców i leków roślinnych. W ten sposób rozumiana fitoterapia nie jest już ziołolecznictwem ludowym, lecz racjonalną fitoterapią, tj. zweryfikowaną przez dowody naukowe. Należy ciągle przypominać, że jedynymi osobami uprawnionymi do leczenia ludzi chorych są lekarze, najlepiej ze specjalnością – fitoterapii. Duże znaczenie w kontekście stosowania leków roślinnych ma troska o zapewnienie, odpowiednich jakościowo zasobów surowców zielarskich, które w chwili obecnej aż w 70% pochodzą z upraw. Coraz bardziej aktualne staje się pojęcie „uprawy ziół na miarę”, tj. o określonej zawartości substancji biologicznie aktywnych i ich wskazanym profilu chemicznym. Przykładem mogą być prace nad przygotowaniem do upraw tataraku bezazaronowego.

Uzupełnieniem wiedzy przekazanej przez wykładowców było zwiedzanie szklarniowej plantacji aloesu drzewiastego (*Aloe arborescens* Mill.) w Klęce. Sadzonki interesującej nas odmiany aloesu i dojrzałe już rośliny będące w różnym stadium wegetacji (1-3 letnie) zrobiły na uczestnikach konferencji ogromne wrażenie. Kolejnym miłym akcentem była możliwość wysłuchania koncertu (na skrzypce i fortepian) w wykonaniu poznańskich muzyków.

Następnego dnia konferencji, wykład pt. „Aloesy – systematyka, chemizm, działanie i zastosowanie” wygłosił dr Jerzy Jambor. Na wstępie zapoznał uczestników z historią niezwyklej rośliny użytkowej i uprawnej, jaką jest aloes. Rosyjski lekarz Filatow jako pierwszy stwierdził, że aloes zawiera substancje biostymulujące.

Dalsze badania na gruncie polskim podjęte przez prof. J. Muszyńskiego doprowadziły do powstania pierwszego preparatu opartego na wyciągu z aloesu drzewiastego – Biostyminy. Jest to roślina należąca do rodziny *Asphodelaceae*, podrodziny *Alooiidae* grupującej wiele gatunków. Aloes drzewiasty – *Aloe arborescens* jest jedynym krajowym gatunkiem aloesu, zawierającym niewielkie ilości antranoidów, co jest niezwykle cenne w sytuacji, gdy zależy nam na składnikach, których głównym efektem będzie wpływ na układ immunologiczny. Warto dodać, że najlepsze do zbioru są rośliny 2,5-3-letnie, ze względu na najmniejszą zawartość w tym czasie związków antranoidowych. Rośliny z rodzaju *Aloe* oprócz antrazwiązków zawierają pochodne α i β -pironu, flawonoidy, glikoproteiny i polisacharydy.

Prof. Andrzej Fall z UM we Wrocławiu zaprezentował wykład pt. „Zastosowanie preparatów aloesowych we współczesnym leczeniu”. W pierwszej kolejności skoncentrował się na charakterystyce układu immunologicznego organizmu, jego budowie i oddziaływaniu poszczególnych elementów składowych, takich jak: naczynia limfoidalne, naczynia chłonne, komórki układu immunologicznego (leukocyty, komórki fagocytarne, makrofagi, granulocyty), przeciwciała, cytokiny. Rozwój tego ważnego układu ma miejsce w okresie od 2-go miesiąca życia płodowego do 12 roku życia, gdy osiąga on pełen rozwój. W sytuacji osłabienia układu odpornościowego, tj. odporności swoistej i nieswoistej organizmu, wyciągi otrzymane z aloesu drzewiastego wykazują udowodnione działanie immunomodulujące (immunostymulujące i immunosupresyjne). Prowadzone w tym zakresie badania zmierzają do wyizolowania z całej mieszaniny związków aloesu, substancji aktywnych biologicznie odpowiedzialnych za konkretne działanie i określenia ich efektywnego stężenia.

Kolejny wykład pt. „Działanie immunostymulujące wodnego wyciągu z liści aloesu (*Aloe arborescens* Mill.)” przedstawiła prof. Elżbieta Anuszevska z Narodowego Instytutu Leków w Warszawie. Prelegentka zwróciła uwagę na bogactwo i różnorodność związków chemicznych aloesu, takich jak m.in. glikoproteiny o działaniu przeciwwzapalnym, czy polisacharydy z ich podstawowym działaniem na układ immunologiczny. Bardzo istotny wpływ na efekt działania ma sam sposób przygotowania surowca. Dla przykładu termostabilna frakcja aloesu wykazywała silniejszy efekt przeciwutleniający w porównaniu do frakcji termolabilnej. Z kolei ogrzewanie pozbawiało frakcję aloesu właściwości fagocytarne, oraz działania przeciwgrzybiczego wobec *T. mentagrophytes*. Na podstawie specjalistycznych testów, m.in. z hydrokortyzonem, hemaglutynacji, czy tworzenia rozet *E in vitro/in vivo* uzyskano dane pozwalające na ocenę aloesu, jako produktu modulującego odporność przy zakażeniach bakteryjnych, grzybiczych i wirusowych.

W ostatnim wykładzie konferencji pt. „Quo vadis phytopharmaka” prof. Bogdan Kędzia z Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu przedstawił problemy związane ze stosowaniem leków roślinnych w kraju. Chodzi mianowicie o to, by były to leki o dobrze udokumentowanym działaniu farmakologicznym i klinicznym, a więc odpowiadające terminowi zawartemu w tytule wykładu – phytopharmaka. Przybliżył również zebranych, działalność Sekcji Fitoterapii PTL od początku jej powstania w 1998 r. do chwili obecnej i scharakteryzował główne kierunki jej działania, m.in. szkolenie lekarzy i farmaceutów w zakresie racjonalnej fitoterapii oraz opiniowanie preparatów roślinnych o ukierunkowanym działaniu farmakologicznym i suplementów diety zawierających składniki roślinne.

W ten sposób zakończyła się 1. Konferencja z cyklu „Racjonalna fitoterapia”, która znacząco rozszerzyła naszą wiedzę dotyczącą aloesu drzewiastego i miejmy nadzieję, że będzie ona inspiracją do dalszych szkoleń tego typu dla lekarzy.

mgr farm. Elżbieta Holderna-Kędzia